

Kiss Károly:

Közvélemény, tájékozottság, demokrácia

A választási eredmények kapcsán azon töprengök, hogy mennyire tájékozott ma az átlagember, melyek az információs forrásai.

Az átkosban volt egy Népszabadság és Magyar Nemzet, Kossuth és Petőfi rádió, TV1 és TV2. Meg Szabadeurópa, és az idegen nyelveket tudóknak Spiegel és Economist a könyvtárakban. (És természetesen Pravda meg Izvesztyija.) A szórakozást a Nők Lapja, az Ország-Világ, az Ez a Divat, a Ludas Matyi meg a Sportújság és a Magyar Horgász szolgálta, a kultúrát a Film Színház Muzsika, az Élet és Tudomány, az Élet és Irodalom meg a Nagyvilág, – a fiatalok hetilapja a Magyar Ifjúság volt. Később bővült a paletta (Esti Hírlap, Magyar Hírlap, Interpress, stb.) Ma megszámlálhatatlanul több a professzionális hírforrás, és ezek már digitálisan is elérhetők. (Sőt, néhány évvel ezelőtt meglepve tapasztaltam, hogy az utcai hírlapárusok megszűntek...) Bár ideológiailag ezeket az orgánumokat irányították, egy ideológiai prizmán keresztül mutatták be a tartalmukat, a bennük szereplő tények, hírek megbízhatóak voltak, és volt súlyuk, jelentőségük.

De az információtechnológia beköszöntével az emberek többsége már a platformokról és a szociális médiából tájékozódik, sőt, egyre nagyobb arányban egyéni híreket, véleményeket „osztanak meg”, a professzionális médiumok egyre inkább háttérbe szorúlnak. Ez azzal jár, hogy a tájékozottság és a közvélemény szintje soha nem látott középkori mélységekbe süllyed. (Talán ez még sértő is lehet a középkori analfabéta, babonás, bűdöslábú parasztra, akinek ugyanakkor volt egy vallásos világképe, és helyre tudta tenni magában az eseményeket.)

Vajon a szociális média szórakoztató minidramái (valaki leesik valahonnan, kutyák-macskák, totyogó kisbabák mókás dolgokat csinálnak, hírességek tűnnek fel pár pillanatra), meg az egyéni hírek, értesülések mellett kit érdekel az, hogy teljes a foglalkoztatottság, az Orbán-kormány még annak idején visszavásárolta a korábban a gazdasági stabilizálás jegyében külföldi kézre adott autópályákat, energiaszektort, bankokat, repülőteret, nem engedte be a migránsokat az országba és a gender-propagandát az iskolákba; és hogy komoly erőfeszítéseket tett, hogy több gyerek szülessen, hogy a fiatalok lakáshoz jussanak és a kisvállalkozók sikeresek legyenek? Ebben bizonyára közmegegyezés van, hogy a híranyag fontossága, jelentősége elképesztő mértékben lesüllyedt.

Korunk szentjei, a celebek és influenszerek magánéleti ügyei, bárgyú megnyilvánulásai összehasonlíthatatlanul érdekesebbek, mint a közéleti események, az ország helyzetét elemző beszámoló. Egy kivétellel – ha a hír a pletyka műfajába tartozik: zebrákat tartanak Hatvanpusztán és Orbán lop! Hogy ezeknek mekkora súlyuk van, ékesen bizonyítja, hogy a Fidesz-kormány azért bukott meg, mert e vádak nem vette komolyan. (De a tárgyilagosság kedvéért el kell ismerni, hogy a nemzeti burzsoázia kiépítése, létrehozása során a kormány sok hibát követett el, túl nagy volt a bennfentesség, a lehetőségek, vagyonok szétosztását túl szűk körre korlátozták.)

Vajon miért csámcsog újra a közvélemény a „kegyelmi” ügyön és a Szőlő utcán? Egy idetévedt földöntúli azt hihetné, hogy ennek az országnak ezek a legfontosabb közügyei. De mennyivel könnyebb (és hálásabb) ilyesmivel etetni a plebszet, mintsem azon töprengeni, hogy hogyan lehetne kimozdítani a holtpontról a Paks II-t, mely azért jutott zsákutcába, mert az uniós tilalom miatt a Siemens nem tudja leszállítani az informatikai berendezéseket... Vagy hogyan lehetne mégis csak fellendíteni a születések számát, mely minden eddigi nagyvonalú intézkedés és állami áldozatvállalás ellenére csökken – a fejlett országok általános trendjébe illeszkedve...

Mi lenne a megoldás? A népnevelés? Az a hajó már elúszott. A nemzetközi osztályharc során a II. internacionálé egyik fő követelése az általános választójog kiterjesztése volt nemtől, vagyoni helyzettől, műveltségtől függetlenül, ez megvalósult, a visszalépés szóba sem jöhet... Manipulatív eszközökkel kell versenyezni a tudatlan emberek szavazataiért. És győzzön a jobbik! – aki jobban képes manipulálni a tömegeket; függetlenül attól, hogy milyen országjobbító elképzelései vannak? „A dolgozó nép okos gyülekezete” helyett a kulturális lumpenproletariátus korát éljük... Pedig a generatív mesterséges intelligenciák fantasztikus teljesítményekre tesznek képessé szinte bárkit. Mondok egy példát. A 2024-es kémiai Nobel-díjat a Google DeepMind londoni irodája két munkatársának ítelték oda a fehérjehajtogatás terén elért sikereikért: Demis Hassabisnak és John Jumpornak. A dolog pikantériája, hogy Hassabis nem vegyész, nem biológus, hanem informatikus, utóljára a középiskolában tanult kémiát... De megértette, hogy vegyész-biológus kollégájának mi a tudományos problémája, és megalkotott egy olyan algoritmust, amely megoldotta a vegyészeket nyugtalanító feladatokat.

Ami korunkban lejátszódik, azt én harmadik lutheri kulturális forradalomnak nevezem. (Az első a biblia német nyelvre való lefordítása volt, melyet a nemzeti nyelvekre történő bibliafordítások követtek, és így Európában elterjedt az írás-olvasás. A másodikat pedig az internet jelentette. Most pedig bárkiből lehet tudós, művész, író, zeneszerző. De sajnos az információtechnológia fantasztikus vívmányait nem használjuk ki, sőt, azok a megtévesztés és az elsekélyesedés eszközei lettek.

Amikor Churchillt megkérdezték, hogy „Sir Winston, mi a véleménye a demokráciáról?” – állítólag ezt válaszolta: „Találomra álljon le beszélgetni az utcán egy járókelővel közügyekről – na ez a véleményem!” Nem szégyenlem bevallani – én egy ideje a felvilágosult abszolútizmus híve vagyok. A mai politikai rendszereket így szokás kategorizálni: liberális demokráciák, autokráciák (vagy irányított demokráciák), diktatúrák. Kína a második csoportba tartozik, mint ahogy az Orbán-rendszert is oda sorolták (utólag kiderült – tévesen!). Kínában egypártrendszer van és vegyesgazdaság. A fő fejlesztési irányok és politikák megszabását nem a piacra, és nem is a hozzá nem értő emberek tömegeinek az állásfoglalására bízzák. Hanem azt a bölcsök tanácsa (alias Központi Bizottság) dönti el. Meg is van az eredménye: a több évtizedes szédületes gazdasági növekedés és fejlődés után most Kína a tudományokban és a kutatásokban is élre tört: leelőzi Amerikát és a Nyugatot, a brain-drain megfordult, a világ legjobb tudósai most már a kínai egyetemeket és kutatóhelyeket preferálják.

Sajnos, úgy tűnik, hogy kétféle lehetőség előtt állunk: vagy a liberális demokráciát kell választanunk, ahol a hatalomért folyó harc során a tömegeket a digitális világ csodáinak felhasználásával végtelenül manipulálják, tájékozottságukat elsekélyesítik, vagy a kínai típusú irányított demokráciát, ahol egy felvilágosult elit dönt a választók feje fölött.

Göd, 2026 május 25.